



สภาพจิตสังคมในเยาวชนสมาชิก

“To be number one”

บุญชัย นวมงคลวัฒนา, พ.บ.*

ศติยา ทุมเสนา, วท.ม.*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ ศึกษาสภาพจิตสังคมในเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นเขต กทม.

วัตถุประสงค์และวิธีการ เปรียบเทียบเยาวชน 3 กลุ่มได้แก่ เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น เยาวชนในสถานพินิจ และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กำหนดขนาดตัวอย่าง 600:300:600 คน เครื่องมือวัดสภาพจิตสังคมได้แก่ แบบวัดคุณค่าในตนเอง แบบสอบถามพฤติกรรมพึงประสงค์ และแบบวัดความพึงพอใจในชีวิต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบสภาพจิตสังคมระหว่างกลุ่มด้วย Chi squares และ odds ratio

ผล เยาวชนทั้งหมดจำนวน 1,481 คน อายุระหว่าง 9 – 32 ปี เป็นกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ 585 คน มีเพศหญิงร้อยละ 56 กลุ่มเยาวชนทั่วไป จำนวน 595 คน มีเพศหญิงร้อยละ 54.6 และกลุ่มเยาวชนสถานพินิจ จำนวน 300 คน มีเพศชายร้อยละ 66.7 คะแนนพฤติกรรมพึงประสงค์ ความมีคุณค่าในตนเองและความพอใจในชีวิตของกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ ใกล้เคียงกับกลุ่มเยาวชนทั่วไปแต่สูงกว่ากลุ่มเยาวชนสถานพินิจ

สรุป เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นมีสัดส่วนของคะแนนพฤติกรรมพึงประสงค์รับรู้คุณค่าในตนเอง ในระดับเดียวกับเยาวชนทั่วไปแต่สูงกว่าเยาวชนสถานพินิจ ทั้งนี้กิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นของโครงการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด “To be number one” เป็นทางเลือกในการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนสำหรับเยาวชนได้

คำสำคัญ : จิตสังคม ยาเสพติด เยาวชน “ทูบี นัมเบอร์วัน”

* กรมสุขภาพจิต



Psychosocial status of members in “To be number one”

Boonchai Nawamongkolwattana, M.D.*

Tatiya Tumsen, M.Sc.*

Abstract

Objectives To determine the activity outcomes of adolescents attending at Friend’s corners in Bangkok in terms of appropriated behavior, life satisfaction and self esteem.

Materials and methods Designed study as 3 groups case control, the samples were participants as cases, judge correction members as and non-participated youths as control. Sample size was 504 for each group. Three measurements were administered: self esteem scale of Rosenberg, appropriated behavior assessment and life satisfaction scale. Data were statistically analyzed with means, Chi squares and odds ratio.

Results Total questionnaires received were 1,481 copies. Age was between 9–32 years old. The number in each group of participated, judge correction youths and non-participated was 585, 595 and 300, of whom were girls 56%, 54.6% and 33.3% consecutively. Appropriated behavior, life satisfaction and self esteem scores in the participated group were higher than the judge correction group but still equal or lower than the non-participated youth.

Conclusions Friend’s corner activity were found beneficially for participants of whose outcomes were appropriated behavior, life satisfaction and self esteem.

Key words : addict, psychosocial, “To be number one”

* Department of Mental Health

บทนำ

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง เล่นการพนัน ใช้จ่ายเสพติด มีเพศสัมพันธ์¹ ประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐานหมายถึง พันธุกรรม บุคลิกภาพ เศรษฐฐานะ ปัจจัยทางจิตใจ หมายถึงโรคทางจิตเวช ความวิตกกังวลหรือความกลัว การขาดพฤติกรรมพึงประสงค์ ได้แก่ การไม่วางใจที่จะสร้างสัมพันธภาพกับผู้ใหญ่ทำให้ขาดผู้ใหญ่ที่รับรู้และเข้าใจ การขาดทักษะแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ การเคารพกฎระเบียบของชุมชน การรับรู้ว่าคุณค่า และปัจจัยทางสังคม หมายถึงความพึงพอใจในชีวิตโดยรวมเช่น กลุ่มเพื่อน ครอบครัว สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ²⁻⁷

ในการเริ่มต้นใช้สารเสพติดมักเกิดจากการอยากรู้อยากลองแต่วัยรุ่นร้อยละ 40 เสพเพียงครั้งเดียวแล้วเลิกได้⁸ วัยรุ่นที่ยังคงเสพต่อมักเป็นกลุ่มใช้เวลายาวนานในสถานที่เสี่ยง⁹ เช่น กลุ่มมั่วสุม แหล่งเที่ยวกลางคืน ร้านเกม ฯลฯ รายงานการสำรวจสถานการณ์เยาวชนไทยพบว่า เวลาช่วง 15.00 – 18.00 น. เป็นเวลาเสี่ยง เยาวชนชั้นประถมศึกษา-มัธยมศึกษาร้อยละ 10 – 15 หลังเลิกเรียนต้องอยู่บ้านคนเดียวอย่างน้อยวันละ 2 – 3 ชั่วโมงจนกว่าพ่อแม่จะกลับบ้าน¹⁰ เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาที่พบว่าช่วงเวลา 15.00 – 18.00 น. จะเป็นเวลาที่เยาวชนกระทำความผิดสูงสุดกว่าทุกช่วงเวลาไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพศหรือสุรา การจัดให้มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์หลังโรงเรียนเลิกจะช่วยให้เยาวชนได้มีโอกาสแสวงหาตนเองห่างไกลกิจกรรมที่บั่นทอนชีวิตพร้อมเติบโตต่อไป¹¹

โครงการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด “To be number one”¹² เริ่มดำเนินการเมื่อ 2545 เป็นต้นมา กลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนอายุ 10 – 24 ปี ทั่วประเทศโดยกำหนดยุทธศาสตร์สำคัญได้แก่ การรณรงค์ “เป็นหนึ่งในโดยไม่พึ่งยาเสพติด” ผ่านสื่อและกลยุทธ์ต่าง ๆ รวมทั้งการอบรมแกนนำเยาวชนเพื่อเป็นพี่เลี้ยงในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นทั่วประเทศ ในกรุงเทพมหานครตั้งอยู่ในศูนย์การค้า 4 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การค้าฟิวเจอร์ปาร์ค รังสิต เดอะมอลล์บางแค แฟชั่นไอส์แลนด์ ซีคอนสแควร์ กิจกรรมของศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นนั้นเน้นการให้การปรึกษา เพิ่มทักษะแก้ปัญหา การตัดสินใจ การเคารพกฎระเบียบ การเห็นคุณค่าในตนเองผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลายโดยศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นนี้ให้บริการแบบระบบเปิดที่เยาวชนเข้าร่วมได้เมื่อสะดวกและไม่คิดค่าบริการ การศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพทางจิตสังคมของเยาวชนในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นด้านพฤติกรรมพึงประสงค์ ความพึงพอใจในชีวิตและการรับรู้คุณค่าของตนเอง เพื่อประโยชน์ต่อการขยายผลกิจกรรมภายใต้รูปแบบศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น

วัตถุประสงค์และวิธีการ

เป็นการศึกษาภาคตัดขวางระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน 2552 เพื่อประเมินค่าคะแนนของพฤติกรรมพึงประสงค์ คุณค่าในตนเอง และความพอใจในชีวิตของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฯ เนื่องจากไม่มีการประเมินด้านจิตสังคมของเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการฯ มาก่อน ดังนั้นจึงคัดเลือกเยาวชน 3 กลุ่มได้แก่ เยาวชนที่เข้าร่วม

กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นมากกว่า 10 ครั้งขึ้นไป เป็นกลุ่มเปรียบเทียบกับหลัก เยาวชนในสถานพินิจที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ต้องคดีสารเสพติด ถูกควบคุมตัวไม่เกิน 1 เดือน เพราะถ้าถูกควบคุมนานเยาวชนอาจได้รับการพัฒนาวินัย และเยาวชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นแต่เข้ามาใช้บริการอื่นในศูนย์การก้าเดียวกัน เป็นกลุ่มควบคุม โดยให้กลุ่มเยาวชนในสถานพินิจเป็นกลุ่มที่สะท้อนภาพเยาวชนที่มีความเสี่ยงต่อการเสพยาก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการฯ กำหนดช่วงอายุระหว่าง 9 - 32 ปี

เครื่องมือ 3 ฉบับได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมพึงประสงค์จำนวน 7 ข้อ ประเมินค่า 1 - 4 โดยเห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 พัฒนาการระดมสมองนักวิชาการของกรมสุขภาพจิต จำนวน 7 คน ทดสอบความเข้าใจและความหมายของคำถามโดยเยาวชนนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 จังหวัดนนทบุรี จำนวน 20 คน แล้วปรับแก้ภาษาและความเข้าใจ

แบบวัดคุณค่าในตนเองของ Rosenberg แปลและทดลองใช้โดย อรวรรณ ศิลปกิจ และคณะ¹³ จำนวน 10 ข้อ ประเมินค่า 1 - 4 โดยเห็นด้วยอย่างยิ่ง = 4 เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 2 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1

แบบวัดความพึงพอใจในชีวิต แปลจาก life fulfillment scale⁸ โดย อรวรรณ ศิลปกิจ และคณะ¹³ ประเมินค่า 1 - 4 คัดข้อคำถาม 9 ข้อ จากทั้งหมด 13 ข้อ (ตัดข้อคำถามเกี่ยวกับชีวิตคู่

ออก) โดย มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 ไม่มี = 1

แบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับทดสอบในกลุ่มตัวอย่างเยาวชนที่เป็นสมาชิกศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น และเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 10 ครั้งในโรงเรียนมัธยมประจำจังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน และเยาวชนที่ไม่เป็นสมาชิกศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น จำนวน 30 คน ได้ค่า Cronbach's alpha ของแบบวัดพฤติกรรมพึงประสงค์ คุณค่าในตนเอง และความพึงพอใจในชีวิตมีค่า 0.7, 0.78 และ 0.84 ตามลำดับ

คำนวณขนาดตัวอย่างการศึกษานำร่องในกลุ่มเยาวชนดังกล่าวข้างต้นในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบพฤติกรรมพึงประสงค์ = 0.8, common SD = 3.6 กำหนด power 90% ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จำนวนตัวอย่างคือ 427 คนต่อกลุ่ม กำหนดเพื่อแบบสอบถามตอบไม่ครบถ้วนร้อยละ 20 ได้กลุ่มตัวอย่าง 504 คนต่อกลุ่ม กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้ จำนวนเยาวชนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นมากกว่า 10 ครั้ง : เยาวชนทั่วไป: เยาวชนสถานพินิจ เท่ากับ 600, 600 และ 300 ตามลำดับ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ของศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นทั้งหมดในกทม. ได้แก่ ศูนย์การค้าฟิวเจอร์ปาร์ครังสิต เดอะมอลล์ บางแค แฟชั่นไอส์แลนด์ ซีคอนสแควร์ และเจ้าหน้าที่สถานพินิจบ้านเมตตา ปรานี

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มด้วย Chi squares และ odds ratio

ผล

ได้รับแบบสอบถามครบถ้วน 585 ฉบับ จากเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น จำแนกเป็นหญิง 329 คน (ร้อยละ 56.1) อายุระหว่าง 9 - 32 ปี อายุเฉลี่ย 17.11 ปี (SD = 3.9) อาชีพนักเรียน 449 คน (ร้อยละ 76.4) ในระดับมัธยมศึกษา 332 คน (ร้อยละ 56.8) และปริญญาตรี 168 คน (ร้อยละ 28.7) ตามลำดับ

ได้รับแบบสอบถามครบถ้วนจำนวน 595 ฉบับ จากเยาวชนทั่วไป จำแนกเป็นหญิงจำนวน 322 คน (ร้อยละ 54.6) อายุระหว่าง 9 - 29 ปี อายุ

เฉลี่ย 14.9 ปี (SD = 3.2) อาชีพนักเรียน 578 คน (ร้อยละ 97.1) ในระดับมัธยมศึกษา 384 คน (ร้อยละ 64.8) และระดับประถมศึกษา 133 คน (ร้อยละ 22.4)

ได้รับแบบสอบถามครบถ้วนจำนวน 301 ฉบับจากเยาวชนในสถานพินิจ จำแนกเป็นชาย 200 คน (ร้อยละ 66.7) มีอายุระหว่าง 12 - 23 ปี อายุเฉลี่ย 16.4 ปี (SD = 1.3) อาชีพว่างงาน 143 คน (ร้อยละ 47.8) ระดับประถมศึกษา 155 คน (ร้อยละ 51.7)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและคะแนนเฉลี่ยสภาพจิตสังคม

	จำนวน (ร้อยละ)		
	สถานพินิจ (n=300)	เยาวชนเข้าร่วม (n=585)	เยาวชนทั่วไป (n=595)
เพศ			
ชาย	200 (66.7)	258 (43.9)	273 (45.4)
หญิง	100 (33.3)	329 (56.1)	322 (54.6)
อายุ (ปี)			
ค่าเฉลี่ย (SD)	16.4 (1.3)	17.11 (3.9)	14.9 (3.2)
ค่าต่ำสุด, ค่าสูงสุด	12-23	9-32	9-29
อาชีพ			
ว่างงาน	143 (47.7)	136 (23.6)	17 (2.9)
นักเรียน, นักศึกษา	157 (52.3)	449 (76.4)	578 (97.1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและคะแนนเฉลี่ยสภาพจิตสังคม (ต่อ)

	จำนวน (ร้อยละ)		
	สถานพินิจ (n=300)	เยาวชนเข้าร่วม (n=585)	เยาวชนทั่วไป (n=595)
ระดับการศึกษา			
ประถม	197 (65.7)	85 (14.5)	133 (22.4)
มัธยมศึกษา	103 (34.3)	332 (56.8)	384 (64.5)
ปริญญา	0	168 (28.7)	78 (13.1)
คะแนนเฉลี่ยจิตสังคม (SD)			
พฤติกรรมพึงประสงค์	20.5 (2.5)	21.5 (2.2)	21.4 (2.4)
คุณค่าในตนเอง	29.0 (3.2)	29.9 (3.4)	29.9 (3.5)
ความพึงพอใจในชีวิต	29.6 (4.1)	30.5 (3.6)	31.2 (3.8)

เนื่องจากเครื่องมือทั้ง 3 ฉบับ ไม่มีเกณฑ์ จุดตัดคะแนน จึงพิจารณาจาก คะแนน percentile ที่ 25 ของกลุ่มเยาวชนทั่วไปเพื่อแยกกลุ่มที่มี คะแนนระดับปกติ กับกลุ่มที่มีคะแนนระดับต่ำ โดย จุดตัดคะแนนพฤติกรรมพึงประสงค์ คุณค่าในตนเอง และความพึงพอใจในชีวิตเท่ากับ 20 (คะแนนเต็ม 28) 29 (คะแนนเต็ม 40) และ 28 (คะแนนเต็ม

36 คะแนน) ตามลำดับ

กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมมีค่าคะแนนพฤติกรรม พึงประสงค์ คุณค่าในตนเองและพึงพอใจในชีวิต สูงกว่ากลุ่มสถานพินิจและมีโอกาสพบพฤติกรรม พึงประสงค์มากกว่ากลุ่มสถานพินิจเท่ากับ 2.1 (95% CI 1.5, 2.8) ส่วนด้านคุณค่าในตนเองและความ พึงพอใจในชีวิตนั้นไม่พบนัยสำคัญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนเยาวชนแบ่งตามระดับคะแนนในแต่ละกลุ่ม

	สถานพินิจ		เยาวชนเข้าร่วม		เยาวชนทั่วไป	
	n	จำนวน (ร้อยละ)	n	จำนวน (ร้อยละ)	n	จำนวน (ร้อยละ)
พฤติกรรมพึงประสงค์	296		572		582	
<20		152 (51.4)		190 (33.2)		198 (34)
≥20		144 (48.6)		382 (66.8)		384 (66)
OR (95% CI)		0.47 (.01, 0.62)*		1		0.96 (0.76,1.23)
คุณค่าในตนเอง	283		570		582	
<29		157 (55.5)		288 (50.5)		281 (48.3)
≥29		126 (44.5)		282 (49.5)		301 (51.7)
OR (95% CI)		0.79 (0.59,1.04)		1		1.05 (0.79,1.32)
ความพึงพอใจในชีวิต	277		576		579	
<28		92 (33.2)		185 (32.1)		147 (25.4)
≥28		185 (66.8)		391 (67.9)		432 (74.6)
OR (95% CI)		0.95 (0.70,1.32)		1		1.39 (1.08,1.79)

* $p < .01$

เนื่องจากปัจจัยด้านเพศมีผลต่อด้านพฤติกรรมเสี่ยงและด้านจิตสังคมของเยาวชน ดังนั้นจึงศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเพศของแต่ละกลุ่มดังตารางที่ 3

เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มเยาวชนทั่วไป เพศชายในกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมมีสัดส่วนของพฤติกรรมพึงประสงค์สูงกว่ากลุ่มเยาวชนทั่วไป ส่วนเพศหญิงของกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีสัดส่วนของการ

รับรู้คุณค่าในตนเองสูงกว่ากลุ่มเยาวชนทั่วไป เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเยาวชนสถานพินิจ เพศหญิงกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีสัดส่วนของคะแนนทั้ง 3 ด้านสูงกว่ากลุ่มเยาวชนสถานพินิจ เพศชายกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีสัดส่วนคะแนนพฤติกรรมพึงประสงค์มากกว่าและมีโอกาสพบพฤติกรรมพึงประสงค์ได้มากกว่ากลุ่มเยาวชนสถานพินิจ 2 เท่า

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนด้านจิตสังคมจำแนกตามเพศและกลุ่ม

เพศ	คะแนน	จำนวน (ร้อยละ)			
		สถานพินิจ	เยาวชนเข้าร่วม	เยาวชนทั่วไป	
พฤติกรรมพึงประสงค์	ชาย	<20	104 (52.8)	88 (35.8)	98 (37.1)
		≥20	93 (47.2)	158 (64.2)	166 (62.9)
		OR (95% CI)	0.50 (0.34,0.72)*	1	0.94 (0.66,1.35)
	หญิง	<20	48 (48.5)	101 (31.3)	97 (31.0)
		≥20	51 (51.5)	222 (68.7)	216 (69.0)
		OR (95% CI)	0.48 (0.31,0.76)*	1	1.01 (0.72,1.41)
ความพึงพอใจในชีวิต	ชาย	<28	64 (34.2)	86 (29.0)	47 (17.9)
		≥28	123 (65.8)	166 (71.0)	216 (82.1)
		OR (95% CI)	1.00 (0.67, 1.49)	1	1.51 (1.03,2.22)
	หญิง	<28	23 (25.6)	74 (23.1)	53 (16.9)
		≥28	67 (74.4)	247 (76.9)	260 (83.1)
		OR (95% CI)	0.96 (0.58,1.59)	1	1.33 (0.93,1.89)
คุณค่าในตนเอง	ชาย	<29	81 (43.3)	137 (55.5)	140 (53.6)
		≥29	106 (56.7)	110 (44.5)	121 (46.4)
		OR (95% CI)	0.95 (0.65,1.39)	1	1.08 (0.76,1.52)
	หญิง	<29	51 (53.1)	144 (44.9)	136 (43.0)
		≥29	45 (46.9)	177 (55.1)	180 (57.0)
		OR (95% CI)	0.72 (0.45,1.14)	1	1.08 (0.78,1.47)
	OR (95% CI)	0.72 (0.45,1.14)	1	1.08 (0.78,1.47)	

* p<.01

วิจารณ์

การศึกษานี้มีข้อจำกัดในการคัดกลุ่มสมาชิกที่มีประวัติเกี่ยวข้องกับสารเสพติดเป็นกลุ่มเปรียบเทียบไม่สามารถกระทำได้เนื่องจากการให้ประวัติว่าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นเรื่องที่สังคมไม่ยอมรับ และไม่ได้เก็บข้อมูลก่อนเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่สามารถบอกได้ว่าสภาพจิตสังคมที่พบเป็นผลจากกิจกรรม ดังนั้นในการแปลผลเชื่อมโยงไปที่เยาวชนกลุ่มทั่วไปจึงพึงระลึกรถึงข้อจำกัดข้างต้น

จากตารางที่ 1 กลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมและกลุ่มเยาวชนทั่วไปมีสัดส่วนชายต่อหญิง อายุเฉลี่ย และระดับการศึกษาใกล้เคียงกัน ส่วนสถานพินิจนั้นมีลักษณะประชากรแตกต่างออกไปแต่จะได้ประโยชน์เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สะท้อนสภาพความแตกต่างด้านสภาพจิตสังคมได้ชัดเจน

ค่าคะแนนเฉลี่ยสภาพจิตสังคม 2 ด้าน (พฤติกรรมพึงประสงค์ คุณค่าในตนเอง) ของกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านการพัฒนามากกว่า 10 ครั้งนั้นใกล้เคียงกับกลุ่มสมาชิกทั่วไปแต่ความพึงพอใจในชีวิตของเยาวชนในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมนี้น้อยกว่ากลุ่มทั่วไป แสดงถึงสภาพจิตสังคมก่อนเข้าร่วมของเยาวชนกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมน่าจะต่ำกว่ากลุ่มทั่วไปหรือจัดเป็นกลุ่มเสี่ยงกว่ากลุ่มทั่วไป ดังนั้นการเปิดบริการโปรแกรมนอกเวลาเรียนในศูนย์การค้าเขตกรุงเทพมหานครเป็นการเพิ่มโอกาสที่เยาวชนกลุ่มเสี่ยงซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของโครงการฯ สามารถเข้าถึงบริการได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

กลุ่มสถานพินิจจะมีลักษณะประชากรต่างจากเยาวชนกลุ่มอื่นแต่ก็เป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายจริงของการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงด้านสารเสพติด ทำให้เห็นว่าถ้าเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่คล้ายกับเยาวชนในสถานพินิจได้เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นก็จะมีโอกาสพบพฤติกรรมพึงประสงค์เป็น 2 เท่า การปรับกิจกรรมดังกล่าวไปใช้ในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจึงควรได้รับการพิจารณานำไปศึกษาต่อไป

ในส่วนของการพิจารณาความแตกต่างระหว่างเพศกับสภาพจิตสังคม เพศชายในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมีสัดส่วนของพฤติกรรมพึงประสงค์เพียงด้านเดียวสูงกว่ากลุ่มเยาวชนทั่วไปเนื่องจากในการทำกิจกรรมของศูนย์เพื่อนใจนั้น กิจกรรมส่วนมากได้รับการวางแผนเพื่อช่วยเพิ่มพฤติกรรมพึงประสงค์ภายใต้การแนะนำจากพี่เลี้ยงซึ่งอายุมากกว่าและผ่านการอบรมในการสร้างสัมพันธภาพกับเยาวชนเป็นอย่างดีมาก่อน ทำให้พบพฤติกรรมพึงประสงค์ในเยาวชนดังกล่าว และแม้ว่าจะไม่ได้ออกแบบกิจกรรมให้ฝึกพฤติกรรมพึงประสงค์โดยตรงแต่หวังผลให้กิจกรรมนั้น ๆ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมดังกล่าว ส่วนเพศหญิงของกลุ่มร่วมกิจกรรมมีสัดส่วนของการรับรู้คุณค่าในตนเองที่สูงกว่ากลุ่มสถานพินิจแต่ต่ำกว่ากลุ่มเยาวชนทั่วไปเล็กน้อย เพราะกิจกรรมที่จัดให้มีความหลากหลาย เปลี่ยนหัวข้อไปเรื่อย ๆ เป็นการช่วยให้เยาวชนได้ค้นหาตนเองว่าพอใจหรือมีความสุข ความถนัดกับกิจกรรมใด เมื่อเยาวชนได้ทำกิจกรรมสำเร็จในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนภายใต้การสอนของวิทยากรในวิชานั้น ๆ ย่อมทำให้

เยาวชนยอมรับตนเองมากขึ้น เกิดเป็นการรับรู้คุณค่าของตนเอง

เมื่อพิจารณากับกลุ่มสถานพินิจ พบว่า สัดส่วนของกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมมีคะแนนด้านจิตสังคมทั้ง 3 ด้านมากกว่ากลุ่มสถานพินิจยกเว้นด้านการรับรู้คุณค่าในตนเอง เฉพาะเพศชายของกลุ่มสถานพินิจมีสัดส่วนมากกว่าเยาวชนทุกกลุ่ม ดังนั้น การรับรู้คุณค่าในตนเองในระดับสูงแต่มีคะแนนด้านพฤติกรรมพึงประสงค์ และความพึงพอใจในชีวิตต่ำ อาจจะทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยงใช้ยาเสพติดได้ง่าย โดยที่พบว่าเพศชายในกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมจะมีโอกาสพบพฤติกรรมพึงประสงค์ได้มากกว่ากลุ่มสถานพินิจ 2.01 เท่าและเพศหญิง 2.07 เท่า ทำให้ได้ข้อสังเกตว่าการจัดโปรแกรมให้เยาวชนเข้าร่วมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มโอกาสที่จะพบพฤติกรรมที่ชัดเจนนั้นเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขพฤติกรรมของเยาวชน

การจัดกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจมักเน้นทักษะโดยตรงในกิจกรรมนั้น ๆ เช่น เทคนิคการเดินตามสมัย การแสดง การระบายสีเล็บ ฯลฯ โดยหวังให้ทักษะทางจิตสังคมเป็นผลพลอยได้จากกิจกรรมข้างต้นเช่นการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ การตัดสินใจ การสื่อสาร การใช้เวลาว่าง และการปฏิบัติตามระเบียบ รวมทั้งความพึงพอใจในชีวิตและการรับรู้ว่าคุณค่าเมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมจน

เยาวชนมีทักษะในกิจกรรมนั้น ๆ แล้ว ซึ่งสอดคล้องกับรายงานในต่างประเทศพบว่าการจัดบริการโปรแกรมนอกเวลาเรียนโดยเน้นทักษะทางจิตสังคมโดยตรงเช่นการจัดในรูปแบบค่ายเพื่อเยาวชนจะได้ฝึกทักษะการตัดสินใจ การสื่อสารกับสมาชิกในทีมอย่างไรก็ตามผลการประเมินโครงการนอกเวลาเรียนของประเทศอเมริกาแนะนำว่า¹⁴ ควรจัดกิจกรรมโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผสมผสานเนื้อหาวิชาการ การพักผ่อนและทักษะชีวิตเข้าด้วยกัน โดยผนวกทักษะที่ขาดหายไปของเยาวชน ทั้งนี้การออกแบบหลักสูตรในเยาวชนแต่ละคนจึงต้องประเมินความสามารถพื้นฐานก่อน เช่นถ้าเยาวชนมีปัญหาการเรียนด้วยควรช่วยให้เยาวชนจัดการบ้านก่อน เพื่อลดความเครียดจากการเรียนของเยาวชนจึงจะเพิ่มกิจกรรมอื่นลงไป การออกแบบกิจกรรมเป็นไปตามความต้องการของเยาวชนที่เข้าร่วมดีกว่าหลักสูตรเดียวใช้กับทุกคน

สรุป

เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นมีพฤติกรรมพึงประสงค์ รับรู้คุณค่าในตนเองในระดับเดียวกับเยาวชนทั่วไปแต่สูงกว่าเยาวชนสถานพินิจ ทั้งนี้กิจกรรมในศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นของ “To be number one” เป็นทางเลือกในการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียนสำหรับเยาวชนได้

เอกสารอ้างอิง

1. Alicia M, Justin J, Schulenberg JE. Adolescent risk factors for adult alcohol use and abuse: stability and change of predictive value across early and middle adulthood. *Addiction*. 2008;103:84-99.
2. Scotland NHS. Scottish schools adolescent lifestyle and substance use survey (SALSUS) – national report 2006. Smoking, drinking and drug use among 13 and 15 year olds in Scotland in 2006. London. University of Edinburgh; 2007.
3. Taylor J, Lloyd DA, Warheit GJ. Self-Derogation, peer factors, and drug dependence among a multiethnic sample of young Adults . *J Child Adolesc Subst Abuse*.2005; 15:39-51.
4. Cecilia Essau. Adolescent addiction. Adolescent addiction. *Epidemiology, assessment, and treatment*. London: Elsevier; 2008.
5. Cook L. Adolescent addiction and delinquency in the family system. *MHNA*. 2001;22:151-7.
6. Mainous AG, Martin CA, Oler MJ, Richardson ET, Haney AS. Substance use among adolescents: fulfilling a need state. *Adolescence*.1996;31:385-9.
7. Ruangkanchanasetr S, Plitponkarpim A, Hetrakul P, Kongsakon R. Youth risk behavior survey: Bangkok, Thailand. *JAH*. 2005;36:227-35.
8. สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.ทัศนคติการใช้สิ่งเสพติดในกลุ่มเยาวชนช่วงปิดภาคฤดูร้อน: กรณีศึกษาตัวอย่างเยาวชนที่มีอายุ 12-24 ปี. เข้าถึงได้ที่ <http://www.abacpoll.au.edu>. [30 มิถุนายน 2552].
9. สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.โครงการวิจัยพฤติกรรมและประมาณการจำนวนเยาวชนทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษาที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด: กรณีศึกษาตัวอย่างเยาวชนที่มีอายุ 12-24 ปี. เข้าถึงได้ที่ <http://www.abacpoll.au.edu>. [30 มิถุนายน 2552].
10. สถาบันรามจิตติ.รายงานโครงการติดตามสถานการณ์เด็กไทย เข้าถึงได้ที่ <http://www.childwatchthai.com/home.asp>. [30 มิถุนายน 2552].
11. Eccles J, Gootman JA. Community programs to promote youth development. Washington, DC: national research council and institute of Medicine; 2002.
12. สำนักงานโครงการทูปี่นัมเบอร์วัน. โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (TO BE NUMBER ONE) เข้าถึงได้ที่ <http://www.tobenumber1.net/about/about.asp#7>. [30 มิถุนายน 2552].
13. Silpakit O, Silpakit C. A Thai version of a health-related quality of life instrument for epilepsy. *Neurol J Southeast Asia*. 2003;8:103-07.
14. Afterschool Alliance. Formal evaluations of afterschool programs' impact on behavior, safety and family life, 2004. Available at <http://www.gse.harvard.edu/hfrp/projects/afterschool/evaldatabase.html>. [30 มิถุนายน 2552].